

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 43 / SEGONA ÈPOCA / JUNY DE 1999

**Consell Insular
de Mallorca**

alimara

Núm 43

Segona Època, juny de 1999

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma
Tel.: 971 76 07 62
Fax: 971 76 19 52

Portada: **Andreas Gabriel Topp** "Concert"

Maquetació
i impressió: Gràfiques Son Espanyolet

Dipòsit Legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Tal com ens diuen els autors de l'article que conforma aquest bloc sobre la delinqüència -Manuel Alcarreta, Gerardo de la Vega i Susana Portillo- "era un compromís adquirit amb la redacció d'Alimara la presentació d'un treball referit al perfil dels usuaris al llarg dels deu anys d'intervenció social als Jutjats de Palma (1987-1997)". Doncs sí, aquesta redacció havia expressat el seu interès a poder comptar amb el perfil de les persones que delinqueixen a la nostra Comunitat arran de la presentació de la memòria dels 10 primers anys d'existència del Servei d'Atenció Social als Jutjats (Alimara núm. 40).

El motiu creïem i creim que està força fonamentat: l'interès per un sector de població que fa servir altres vies o canals per accedir als escassos recursos que ofereix la societat i que la majoria consideram inadequats, no aptes, d'acord amb els valors culturals imperants. Per això, posam en marxa tot un engranatge punitiu que únicament pretén castigar d'alguna manera aquestes desviacions de la norma.

La prova de la importància de l'anàlisi del problema de la delinqüència és parar l'atenció al perfil del delinqüent que passa per ser home, resident a Palma, reincident i amb problemàtiques socials col·laterals com drogodependència, manca de suport familiar, atur, etc. Aquestes dades ens poden indicar què s'ha de millorar en els serveis socials -tant primaris com especialitzats- i en les polítiques socials per prevenir l'existència de persones que pel seu comportament es troben exposades a un futur únic: la presó.

Tot demanant-nos, per exemple, per què delinqueixen menys les dones; per què la drogodependència és al darrera de la delinqüència, per ventura podrem trobar elements per millorar les actuacions de la xarxa de serveis socials i no només per part dels tècnics, sinó també per part dels responsables polítics.

EVOLUCIÓ DEL PERFIL DE L'USUARI DEL SERVEI D'ATENCIÓ SOCIAL ALS JUTJATS D'INSTRUCCIÓ I DEL PENAL DE PALMA DE MALLORCA AL LLARG DEL PERÍODE 1987-1997

Manuel Alcarreta Cenoz
Gerardo de la Vega Alemparte
Susana Portillo Martínez,
treballadors socials

INTRODUCCIÓ

Era un compromís amb la redacció d'*Alimara* la presentació d'un treball referit al perfil dels usuaris atesos al llarg dels deu anys d'intervenció social als Jutjats de Palma (1987-1997). L'acceptació d'aquest encàrrec féu necessàries diverses anàlisis de documentació, estudis de dades estadístiques, observacions sobre l'evolució del propi servei i sobre d'altres serveis de caràcter sociosanitari amb els que ens coordinam. En una paraula, es consideraren no només aspectes que afectaven el propi perfil de l'usuari, sinó aquells altres que també afectaven el marc institucional des d'on es realitzava i es realitza la prestació.

Obtenir la "fotografia" de quelcom en moviment -com ho són els individus i els serveis i instal·lacions que els atenen- requeria d'un treball metòdic i sistematitzat capaç de controlar o, almenys, tenir en compte les diferents variables. Els resultats s'expressarien en termes aproximatius i, en qualsevol cas, com a valors relatius.

Amb la finalitat d'anar apropant-nos a aquest perfil, proposam extreure tres "fotografies" obtingudes al llarg dels deu primers anys d'intervenció social als Jutjats de Palma. Cal recordar que durant 1999 es complirà el dotzè any de funcionament d'aquest servei. Aquestes "fotografies" coincidiran amb tres períodes diferenciats i els límits dels quals se situaren a partir del canvi de nom amb què s'identificava el Servei en cada moment.

Aquests canvis consistiren, principalment, en:

- Variacions en els destinataris als que s'adreçava l'acció.
- Increment en la cobertura de l'àmbit d'intervenció (ampliació del nombre de jutjats).
- Modificacions quant al procediment judicial, a partir de les quals se separen les competències de la fase d'instrucció, judici i posterior sentència.
- Augment de les possibilitats d'intervenció social, més individual en un principi, a comptes de fer una intervenció marcadament sociofamiliar.
- Progressiva necessitat de coordinació amb altres serveis sociosanitaris donada la complexitat de les problemàtiques acarades.
- Millora de les pròpies infraestructures (despatx propi, telèfon, suport informàtic, ampliació de l'horari d'atenció del Servei, etc.).
- Entrada en vigor del nou Codi Penal (Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre. BOE de 24 de novembre de 1995).

1er PERÍODE: "SERVEI D'ATENCIÓ SOCIAL ALS JUTJATS DE GUÀRDIA" (Memòries 1987-1988)

Aquest primer període s'inicia el març de 1987, sobre la base d'una subvenció de l'Institut Nacional de Serveis Socials d'aleshores i gràcies al suport de diverses administracions. La idea inicial era col·laborar amb els Jutjats d'Instrucció durant les guàrdies que, en un primer moment, eren setmanals i rotatives.

Nom del servei: "Servei d'Assistència Social als Jutjats de Guàrdia a Palma de Mallorca".

Dependència jurídica: "Institut de Reinserció Social" (IREs). Organització no governamental, sens afany de lucre, creada a Catalunya el 1969.

Finançament: A través de subvenció de l'"Instituto Nacional de Servicios Sociales", INSERSO.

Destinatari: Persones detingudes posades a disposició judicial durant les guàrdies. Prioritàriament joves que començaven a cometre delictes.

Objectius de l'acció: Possibilitar els elements d'ajuda als detinguts que puguin canalitzar i intervenir en les problemàtiques plantejades, basades en un tractament social i que, molt sovint, es troben fora dels objectius i mitjans del propi jutjat.

Cobertura: Els cinc Jutjats d'Instrucció de Palma existents en aquest moment.

Infraestructura:

- Utilització compartida de les dependències dels diferents Jutjats d'Instrucció (despatxos, telèfons, etc.).
- Dos assistents socials a mitja jornada.
- Tasques de coordinació i direcció a la seu central de l'IREs a Barcelona.

Nivell d'intervenció: Bàsicament individual, de caràcter puntual (informació i orientació al detingut). Es fa el seguiment en alguns casos.

Coordinació amb altres serveis i/o institucions:

- Principalment amb Serveis d'Atenció Primària.
- Serveis especialitzats en drogodependències.

En el segon any d'aquest primer període es produeixen un seguit de variacions en la distribució dels jutjats que, de forma directa en unes ocasions i indirecta en altres, afecten la dinàmica del nou servei.

De forma breument exposada, aquestes foren les variacions:

- Ampliació de la cobertura del servei a vuit Jutjats d'Instrucció que segueixen realitzant guàrdies setmanals.
- Modificacions internes en els jutjats a partir de les quals en el procés penal queden separades les competències de la fase d'instrucció de les de sentència. Dit d'una altra manera: els jutjats que instrueixen una causa no seran els mateixos que facin el judici, per tant, els qui dictin sentència i l'executin.
- Conseqüentment amb aquesta reestructuració, aquest Servei amplia el seu espai d'intervenció professional. No només atindrà el detingut sinó que, a més, atindrà també el processat.

2on PERÍODE: "EQUIP D'ATENCIÓ SOCIAL AL PROCESSAT". (Memòries 1989-1990)

De l'evolució del Servei durant el primer període es desprèn la necessitat d'una readaptació les característiques actualitzades de la qual (assenyalades amb un asterisc) serien les següents:

- * **Nom del Servei:** "Equip d'Atenció Social al Processat"
- Dependència jurídica:** "Institut de Reinserció Social". (IReS)
- * **Finançament:** Subvencions de l'Ajuntament de Palma, Consell Insular de Mallorca i Govern Balear.
- * **Destinatari:** - Principalment, persones encausades a les qual se'ls ha iniciat un procés judicial.
- Persones que, sense estar encausades, contacten o tenen relació amb la justícia penal (víctimes, per exemple).
- * **Objectius de l'acció:** Similars als del primer període, tot i que amb més gran operativitat, incrementant-se en:
  - els destinataris i
  - la cobertura inicial
- * **Cobertura:** - Deu Jutjats d'Instrucció
- Cinc Jutjats del Penal
- Dues Sales del Penal de l'Audiència Provincial de Balears
- * **Infraestructura:**- Un despatx amb seu a l'Audiència Provincial
- Dos assistents socials a tres quarts de jornada
- Tasques de coordinació i direcció amb la seu central de l'IReS
- * **Nivell d'intervenció:** Al treball social inicial de casos s'incorpora la pràctica d'un enfocament de treball social grupal i/o familiar.
- * **Coordinació amb altres serveis i/o institucions:** S'incrementa substancialment tant la coordinació amb els Serveis i/o entitats com el nombre d'aquests/es (degut, sens dubte, a les necessitats derivades del propi procés judicial).
- * **Recursos:** Als de caràcter estructural s'hi han d'afegir, per la seva novetat, el pressupost econòmic en efectiu (petites ajudes econòmiques) utilitzat per a casos puntuals i sempre amb caràcter estratègic o de suport a la intervenció psicosocial.

3er PERÍODE: "SERVEI D'ATENCIÓ SOCIAL ALS JUTJATS". (Memòries 1991 a 1997)

És a partir del tercer període quan es consolida finalment el que és el Servei actualment.

- * **Nom del Servei:** "Servei d'Atenció Social als Jutjats"
- Dependència jurídica:** "Institut de Reinserció Social" (IReS)
- * **Finançament:** - Anys 1991 a 1994:
  - . Conveni amb l'Ajuntament de Palma
  - . Subvenció del Consell Insular de Mallorca
  - . Subvenció del Govern Balear
- Anys 1995-1996:
  - . Conveni amb l'Ajuntament de Palma
  - . Subvenció del Consell Insular de Mallorca

- Any 1997:

- . Conveni amb l'Ajuntament de Palma
- . Subvenció del Consell Insular de Mallorca
- . Subvenció del Govern Balear

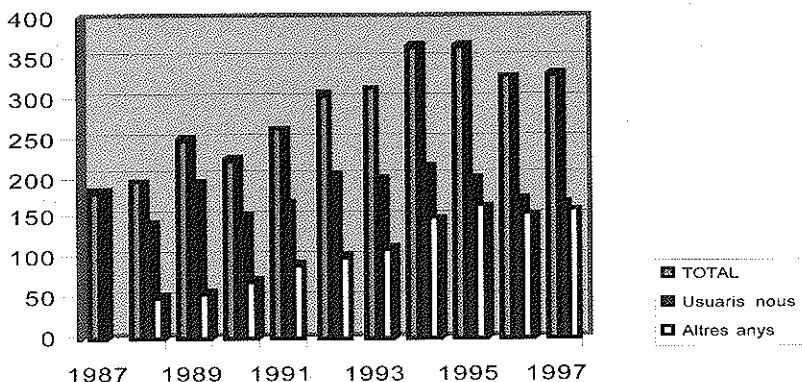
- Any 1998:

- . Conveni amb l'Ajuntament de Palma
- . Conveni amb el Consell Insular de Mallorca
- . Subvenció del Govern Balear.

- * **Destinatari:**
- Persones encausades
  - Persones no encausades
  - Autoritats judicials
  - Serveis socials, educatius, sanitaris, etc.
  - Comunitat
- * **Objectius de l'acció:**
- Facilitar la connexió entre el sistema judicial i els serveis socials, terapèutico-sanitaris, etc., per possibilitar/facilitar la intervenció social de qualsevol persona encausada i/o condemnada penalment.
  - Oferir a l'encausat els recursos i instruments necessaris per tal de normalitzar la seva situació personal en tots els àmbits i prevenir la reincidència delictiva.
  - Informar dels recursos de què disposen les distintes Administracions i, si és el cas, remetre als organismes competents els no encausats.
  - Sensibilitzar la societat sobre la problemàtica de la delinqüència, aportant una perspectiva resocialitzadora en oposició a una visió estrictament repressiva.
- * **Cobertura:**
- Deu Jutjats d'Instrucció
  - Set Jutjats del Penal
  - Dues Sales del Penal de l'Audiència Provincial de Balears
  - Casos instruïts a Manacor i Inca.
- * **Infraestructura:** Despatx a l'edifici de "La Salle" -Via d'Alemanya núm. 5- de Palma. Mobiliari, telèfon i suport informàtic
- Dos assistents socials a 35 i 30 hores setmanals
- * **Nivell d'intervenció:**
- Treball social de casos
  - Treball social familiar
  - Activitats d'àmbit comunitari
- * **Coordinació amb altres serveis i/o institucions:** Aquesta coordinació afecta principalment a serveis d'atenció i/o tractament de les toxicomanies, de salut, d'habitatge, familiar, etc., amb el sistema judicial a través del SASJ que actua de mitjancer.

DADES QUANTITATIVES QUANT A LA POBLACIÓ ATESA: 1987-1997

EVOLUCIÓ INTERANUAL DEL NOMBRE D'USUARIS
ANYS 1987-1997

Població atesa: 2046 usuaris directes
Assistències: 3109. Homes, 2427; dones, 682
Mitjana de consultes per usuari: 1,51
Consultes totals: 2488
Seguiments: 621

NOMBRE D'ASSISTÈNCIES QUANT A L'EDAT I EL SEXE

EDAT	SEXE	
	HOMES	DONES
0-16	15	15
16-18	207	54
18-21	273	54
21-25	630	107
25-30	591	146
30-35	390	103
35<	315	203
TOTAL	2421	682

PROBLEMÀTIQUES TOTALS PER EDATS

	Econom.	Treball	Habitat.	Família	Salut	Docum.	Judicial	Toxic.	Dismin.	altres	Total
< 16	1		3	21	2	2	7	1	4	7	48
16-18	20	59	14	130	34	6	127	80	13	6	489
18-21	32	59	23	154	53	5	211	177	25	7	746
21-25	69	107	50	259	113	15	514	464	14	11	1616
25-30	96	84	67	267	135	12	559	474	22	14	1730
30-35	74	129	47	183	96	18	386	295	8	13	1249
35 <	123	59	114	243	138	34	377	195	23	56	1362
Total	415	497	318	1257	571	92	2181	1686	109	114	7240

SITUACIÓ JUDICIAL: Primers: 628
 Reincidents: 1838
 No encausats: 614

SITUACIÓ JURÍDICA QUANT A L'EDAT

EDAT	ANTERIOR AL JUDICI			POSTERIOR AL JUDICI							LT
	LP	PP	TOTAL	CC	CA	P	RO	LC	altres	TOTAL	
>16											
16-18	154	13	167	26	1	3	1			7	1
18-21	195	40	235	16	7	19	1	3		46	3
21-25	410	66	476	28	28	84	14	4	6	164	5
25-30	412	45	457	37	46	78	16	13	10	200	31
30-35	238	33	271	19	34	53	11	10	9	136	8
35<	138	16	154	13	19	48	2	7	4	93	21
total	1547	213	1760	115	135	285	45	37	29	646	69

LLEGENDA:

LP, llibertat provisional; PP, presó preventiva; CC, condemna condicional, suspensió de compliment; CA, compliment alternatiu; P, presó; RO, règim obert; LC, llibertat condicional; LT, llibertat total

APROXIMACIÓ AL PERFIL DE L'USUARI DIRECTE

1er període

- * Home, entre 16 i 25 anys.
- * Resident a Palma.
- * Majoritàriament, acusat reincident.
- * Amb problemàtica judicial, a més de toxicomania, i de problemes familiars i laborals.
- * La demanda -realitzada a través dels jutjats- és d'orientació i informació.
- * La intervenció social és, bàsicament, de contenció i reforç.
- * Utilitza el canal d'accés al Servei a través del Jutjat de Guàrdia.
- * És derivat als serveis socio-sanitaris (diagnòstic i tractament de toxicomanies).

En la fase final d'aquest primer període, les estructures del sistema judicial experimenten uns canvis que generen i/o produeixen noves necessitats. De l'anàlisi estadística de les memòries de 1987 i 1988 es detecten també necessitats que obliguen a una primera reformulació del Servei i que principalment afectaven:

- * Reincidència dels joves que s'iniciaven en la comissió de faltes i/o delictes.
- * Augment de l'edat dels assistits.
- * Increment en l'atenció a les persones relacionades amb la justícia però no encausades.
- * Augment de la judicialització de les problemàtiques personals i sociofamiliars.
- * Una major necessitat de la coordinació amb serveis socio-sanitaris, educatius, terapèutics, etc.

-
- * Tot i que inferior al nombre d'homes, són rellevants les demandes de dones afectades d'alguna manera per qüestions judicials.

2^{on} període

- * Home, d'entre 21 i 25 anys.
- * Resident a Palma.
- * Acusat reincident, seguit per aquest Servei en el seu procés judicial.
- * Problemàtiques judicial i de toxicomania ateses de forma coordinada per aquest Servei.
- * Realitza les demandes de forma directa en aquest Servei.
- * Paral·lelament al tema judicial i de toxicomania, fa demandes en les que es detecten problemàtiques més generals (salut, família, treball, habitatge, etc.).
- * Es realitza un seguiment de les mesures judicials alternatives a l'ingrés a la presó.
- * Els canals d'accés s'amplien en la mesura que el Servei es més conegut.

3er període

a) Persones encausades

- * Homes, d'entre 21 i 35 anys.
- * Resident a Palma.
- * Generalment amb varies acusacions.
- * Arriba al Servei a través de diferents estaments de l'aparell judicial.
- * Relacionat amb les toxicomanies (tràfic i consum).
- * Usuari d'altres serveis socio-sanitaris.
- * El tipus de demanda és d'orientació judicial.
- * Nivell d'intervenció basat en l'orientació i gestió de les demandes explícites.
- * Nivell d'intervenció en les demandes no explícites a través del treball social de casos i/o grupal.
- * L'atenció està coordinada amb altres serveis i entitats.
- * El seguiment, generalment, no és pautat perquè se sotmet a temps i espais marcadament judicials.

b) Persones no encausades

- * Fan les demandes tant homes com dones.
- * Tenen a veure amb la justícia però no necessàriament amb el penal: víctimes, testimonis, familiars dels encausats, etc.
- * El ventall d'edat és notablement més ampli que el de les persones encausades.
- * Hi acudeixen derivades del Jutjat de Guàrdia on inicialment exposen els seus problemes.
- * En aquest perfil s'hi inclouen les persones acusades per faltes que, a diferència del grup anterior, no tenen antecedents. El procés judicial és més ràpid i les penes són de tipus econòmic o de participació en programes socioeducatius.
- * La derivació a altres recursos, després de gestions senzilles, pot ser ràpida.
- * El seguiment d'aquest grup no se sol fer.